

Toimetuse ja talituse
T. Niin, Pikk 2
Kodune telefonikõnnumbrid 430-43
Telefonid ja kullutuste
vastuvõtted Ratsaskuuri nr. 2
tel 431-37
Tarvitamata käsitööri
ei alitata
Tulustuse kätkestamine k. 15-16

ERST SONA

Üksikumbri hind 10 penni
Hind kuuks korda nädalas
Tellijahind kuuks kordumata
rmt. 2.99; välismaale rmt. 3.40
Aadressid muutmata 30 penni
Tellijahind võlguvate vastu kõik
postkontorid ja postagentuurid
Talituse avatud k. 8-16
laupäeviti 8-13

Nr. 187 (III aastakäik)

Teisipäeval, 17. augustil 1943

Täna lehte 4 lk.

Purustav löök vaenlase konvoile Vahemeres

Saksa torpeedolennukid uputasid või tabasid hävitavalt 32 vaenlase laeva, kokku vähimalt 170 000 brt

Juhi peakorterist, 15. augustil. (DNB)
Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:
13. augusti õhtutundidel teatasid Saksas torpeedolennukid eskaader major Kilmperi juhatusel ida pool Gibraltarit Vahemeres saabuval tugevat konvoile.
Julgelt sooritatud rünnakul saavutasid meie meeskonnad õhutorpeedotabamusi 32-le laevaliiklusele. Kaks hävitajat ja neli täiskasvanud suuretonnaga kaubalaeva, nende hulgas üks tankilaev, uppusid kohe. Veel 8 laeva jäi põledes ja tugevasti küljeli vajunute seisma.
Saabuva pimeduse ja tugeva õhutõrjetule tõttu ei saanud ülejäänud torpeedolennukid laevade saatust esialgu veel kindlaks teha. Kuid pidevalt teostatud luure kinnaits, et konvoit uputati või tabati hävitavalt vähimalt 170 000 brt.
7 meie lennukit ei pöördunud tagasi.

Berliin, 15. 8. (DNB) Vaenlase suurkonvoi, mida Saksas torpeedolennukid eskaader Vahemeres ründas, oli 13. augustil päeva jooksul jõudnud Atlandi ookeanist Vahemere. Ta koosnes täiskasvanud prahi-, transport- ja tankilaevadest ning oli tugevasti julgestatud hävitajate ja korvetide poolt.
Ümber 110 mere miili ida pool Gibraltarit, Hispaania saare Alborani läheduses, alustasid Saksas torpeedolennukid oma rünnaku. Veel enne hämariku saabumist Saksas lennukite lähenedes avasid hävitajad tuletule, samal ajal avas tule ka kaubalaevade pardahüürid. Aärmiselt ägedast tõrjest hoolimata alustasid Saksas lennukid rünnaku. Madallendudel otsisid nad esmalt välja suurimad prahi- ja tankilaevad ning vallandasid sihtsaksid võitlevale laevadele oma torpeedod. Tulenurksid oli terve rida raskeid plahvatusi laevadel.

„Hispaania suurus seisab meredel“

Caudillo kõne uue mereväeakadeemia avamisel

Madrid, 16. 8. (DNB) Pärast Hispaania uue mereväeakadeemia sisseavaldamist Marínis pidas Caudillo pühapäeval ühel vastuvõtul lühike kõne.
„Meie rahvuse ajalugu on Hispaania mereväge ajalugu“, seletas Caudillo muu hulgas, kusjuures ta viitas lühikesel ajalul kodusõjas. Tõukord tuli tal täielikult üsaldada rahvuslike mereväeühenduste ja madrase võitlusvõime ja sangarust, kuna ta võis neile võitluseks suurte - mooduste sõjalaevade vastu Hispaania kommunistide poolt endale peagu ainult prahilaeva ja kalapüügilaeva. Tõukord ütles ta läbi via Falangi-loosungit: „Hispaaniale tule otsida oma suurus meredel“ ja täna võib ta kindlalt Hispaania mereväele akadeemias, mis on mereväge ajaloo ja sõjaseaduste väärtus. Kuid selle taga seisab ka igapäevane ülesanne - tõsta mereväe üldtõhus, mis on võimeline rüüstama sõjaväge, parandada miljonite hispaanlaste sõjalisel olukorras ja säilitada rahva üksmeelt.
Hispaania uue mereväeakadeemia sisseavaldamisel puhul Marínis avaldas Hispaania teademaat Cifra Hispaania sõjalaevastiku üksuse ametliku nimekirja, mille kohaselt 1943. a. algul kuulus Hispaania mereväele 87 laeva kokku 133 344

Juudid võitlevad dividendide pärast

Stockholm, 15. 8. (DNB) Mõõduandvad Briti juudi rahandusringkonnad on alustanud suurt kallalelangu valitsusele, et saavutada dividendide jagamist vabade juutide dividendidele. Varemasti sir Kingsley Woodi ründasid ägedasti mõnduandvate Londoni rahandusajalehtede poolt, kuna ta alamas kohtas eeldusi, et valitsus pole soovind e' nädal ega ka varem dividendide suurendamist. Seda valitsuse soovi ei ole tegelikult küll kunagi täidetud, kuna sõja alguses esitatud kavade dividendide piiramise kohta ei ole astunud jõusse. Siiski on valitsus avaldanud dividendide jagamisele teatavat moraalselt survet.

Nüüd soovib Briti juudi kapital sellest ahistest vabaneda. Mida kauem sõda kestab, seda selgemin tulevad nähtavale juudi plütkrasid teadagurikud huvid.

Sitsiilias pidurdati vaenlase edasitung

Itaalia kiirpaadid uputasid d Briti ristleja. Uus õhurünnak Milanole

Roma, 15. 8. (DNB) Itaalia pühapäevases sõjateate ütleksid: Ühtel seitsmekohalises Sitsiilia rindol osutasid Itaalia ja Saksas väed vastastikku ja pidasid vaenlase rünnaku kinni.
Õhuvõitluses lahinguvõitja kohal arvult üleolevate vaenlase lennukitega tulistasid Itaalia jahilennukid alla 6 Spitfire'i. Veel viis vaenlase lennukit hävitati Saksas jahilennukite poolt.
Itaalia torpeedolennukid sooritasid Palermo sadamates tabamusi ühele keskmise suurusega aurikle ja Bizerta juures ühele tankilaevale, mille suurus on üle 10 000 brt. Tankilaev sai tähtsamat kaitset ja plahvatust.

Möödunud 601 heitsid vaenlase lennukid pommide Milanole. Tekkis palju tulihälgusi ja rohkesti maju varises kokku. Kolm pommituslennukit tulistati alla.
Roma, 16. 8. (DNB) Esmaspäevases Itaalia sõjajõudude teates ütleksid:
Saksas-Itaalia väed aeglustasid ka alle vastupanuvõitluste Peloritani. Nii mägedes vaenlase jõudude edasitungi.
Messina väina piirkonnas ründasid Itaalia jahilennukid mitmed vaenlase üksusi. Korduvate raskeide lõkkupõrgete jooksul tulistasid need vaprad jahilennud alla viis Spitfire'i ja kolm Curtiss-lennukit.
Meie torpeedolennukid ründasid

vigastatuna ja küljeli vajununa teineteise poole ja pörkas kokku.
Pimeduse saabusel ei katkestanud Saksas lennukid oma rünnaku. Rohked põlevad laevad, eriti tabatud tankilaevade kõrgeid tuleambad, valgustasid merd pimedusest laias ulatuses.
Siiski raskendasid madalal merepinna kohal hõljuvad tulepildid Saksas meeskondadel täpselt vaadelda paljude tabatud laevade edaspidist saatusi. Hiljem teostatud luurelendudel selgus, et oli uputatud või hävitavalt tabatud üldse 32 vaenlase laeva kokku 170 000 brt-ga. Sellega lõpetas käesoleva sõja üks suurimaid konvoihingude vaenlase raske lihasaamisega.

Alles mõne päeva eest avaldati Saksas sõjajõudude uputamistulemused alates vaenlase maabusõjast Sitsiilias. Nende kohaselt tabati Saksas pommide ja õhutorpeedode läbi ajavahemikus 10. juulist kuni 10. augustini 325 vaenlase transportlaeva kogutonnaga 1,2 miljonit brt suuruses. 33 vaenlase prahilaeva 16 400 brt-ga uppus, kuna

Enamlastel jätti raskeid haavandeid

Belgorodi ruumis piirati vaenlase lööküksused sisse ja hävitati. Saksas allveelaev uputas Vahemeres USA ristleja ja allveelaevade hävitaja ühe allveelaeva

Juhi peakorterist, 15. augustil. (DNB)
Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:
Idarinde lõunajoonel teatatakse ainult kohalikest võitlustest.

Suur heitlus ruumis edela pool Belgorodi kestab kahanemata ägedusega. Kõikjal, kus enamlastel ründasid, tõrjuti nad veriselt. Üksikuid kohtades läksid meie väed üle vasturünnakuks ja teotajatu tugevasti õhujõudude üksusi, purustasid ettetunginud vaenlase lööküksusi.

Võitlusrumal, lääne pool Orjoli ja rindel lõuna ja edela pool Vjazmat nurjusid samuti kõik Nõukogude rünnakud raskeis heitluses suurte kaotustega vaenlasele.

Ka lõuna pool Laadoga järve varisesid eile kõik enamlaste rünnakud kokku.
Enamlaste kaotused eile 86 lennukit ja 179 tanki, neist ainuüks 117 tanki ühe loode pool Jarzevot tegevusse rakendatud armeekorpusse loigus.

Sitsiilia oli vaenlase tugevama pealetungide sooritamisel põhjalikus unduvdi kaotusi.
Üks Saksas allveelaevade hävitaja uputas Vahemeres ühe vaenlase allveelaeva.

Saksas põhjapoolsele territooriumile teostasid vaenlase lennukid mõõduvõitlust ühtlasi üksikuid häirimisi.

Juhi peakorterist, 16. augustil.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:
Kubani sillapea ja Doni keskjoonl nurjusid vaenlase kohalikul pealetungil.

Belgorodi loigus läid meie grenaderid vihaselt, lähi-võitluses tagasi enamlaste ikka ja jälle korduvad rünnakud. Maaväe soomusvõitlusgruppide ja

Berliin, 16. 8. (DNB) Heitluste raskuspunkt idarindel lasus 15. augustil jälle ruumis edela pool Belgorodi. Pärast ägedast suurvõitluse ettevalmistust ning ühest tugevate jalaväe ja soomusjõudude

dega vaenlase poolt sooritatud rünnakut purnesid meie vägede vana kumatu vastupanu tõttu. Raskesti lahinguvõitlus ja energiliste vastutõrjetega rünnakud nad kohalikul sissevõtmisele ja ühe Nõukogude rünnaku tagasi. Meie soomusjõudude vasturünnakud sügavale vaenlase rünnakukõrgele sissevõtmisele enamlaste eemaldumise põhja poole.

Meie järelelõngivad väed aga sundisid ümberhaaramist püssidega puudvate vaenlase jõud võitlusele ja tekitasid neile raskeid kaotusi.

Tugevad võitlused ja lahinguvõitluste eskaadrid, nende hulgas Rumunias ja Ungari kaardiväed, teostasid maavägesid nende rünnakul ja tõrjevõitluses. Nad pommitasid tankikonduusi, suurtükiväe positsioone ja vägedeliikumisi kogu ruumis edela pool Belgorodi ja laendadesid oma rünnakut ka kagusse kuni Ijzumi piirkonnani. Saksas pommide õhvirks langes hukka vaenlase tankid, 20 mitmesuguse kalibri suurtükki, neli vedelikütäine ja laskemoonalaadur ning 200 sõdurit.

Lõiguse lääne pool Kurskit jätkasid enamlaste oma luureannukid. Korduvalt püüdis nad ületada Ijzumi sõltu maale, kuid nende katsed nurjusid iga kord tõrjetule. Lääne pool Orjoli kulgevad rünnakud oli võitlusvõime niisugune, et eelmisel päeval, küll sooritas vaenlane ühest korduvast pealetungest, kuid ta rakendas tegevusse veel ainult vähemid jõude, kes igal pool kergesti tagasi tõrjuti. Viimasel päeval rasketi kannatada saanud vaenlase üksuste väljavahetamine värske vägede poolt märksa edetenihaatust vastajad Nõukogude jahilennukid, umbes rügemendi suuruses, kes nähtavasti ei tunnud ositsiooniideliini, vaid tungis edasi.

Pärast hästi tabanud provokatsiooni võtsid meie väed enamlaste hävitava tule alla ja likvideerisid võitlusringist väheste rismekend.

Meie suurvõitlused hiljem kõnelevad varem inglasele, et need kumamälestused hävitasid nende ennuvõitluses. Siin avasid suur erilist, mis inglase ja itaallaste vahel. Siis aga inglase vastu püsis Itaalias ka see, kui sõda kuulub juba minevikku.

Saksa pommituslennukid oma julge ja võimsa vaenlennu

Võitlus toimus nagu seda võidi näha, reede õhtul Hispaania idarannikul Cabo de Palos kohal mere. Inglise-Ameerika konvoit saatis hävitajad ja teised sõjalaevad. Edasi teatatakse Hispaania agentuur, et kindlaks on võidud teha 10 konvoilaeva uppinud.

Sortavala pühitses vabanimise aastapäeva

Heisingi, 16. 8. (DNB) Sortavala, Laadoga järve põhjakaldal toimusid eile linna taasvõitluse aastapäeva ja samasegset ka linna tegeliku austamise 300. aastapäeva puhul suured mälestuspidustused, mis algasid piduliku jumal

lasteistungega kiriku varemiste juures ja sõjaväeliste austusavaldustega kangekaelamistul. Muuhulgas asetati võidukate vastusvõidude juht kindralmajor Svensson kalmistul isiklikult oma sõduritele pärja ja võitis vastu vägede paraadi.
Linna poolt korraldatud erilisel aktusel nimetati kindralmajor Svensson Sortavala anukodanikuks.

Laulu võim

Paljudes kohtades meie kodumaal, kus tänuvõel tähistatakse vabanimist enamuse liikest, on pidustuste keskseks sündmuseks kujunenud kohalikud või maakondlik laulupäev. Kõikjal on tuhandeid lauljaid, mängijaid ja rahvateatlasid ning kümneid tuhandeid kühklevaid osavõtjaskond kogunenud mõnesse ümbruskonna kaunimasse paika, et ühest kartmatult tunda ja avaldada end eestlastena ja ühtlasi siiralt väljendada tuntu oma vabanimise eest.

Oleme taas võinud näha tegelaste pidulikke rongkäike, meie kauneid rahvapäivade ja sadu koorilippe, milledest paljud ulatavad tagasi esimese üldlaulupeo ajastusse. Jälle kord on olnud kõik pidukeskused viivad maanteed tulvil rahvast, kes autol, hobusel, jalgrattal või jalgis ruttasid laulupäevale.

Vägeva kosutava hooletuse läbistab sel päeval kõiki osavõtjaid eestlaste ühine tunnetus vaba eestlaste laulu ja mängu imepärastest jõust. Sel päeval tajutakse eriti selgesti tõsiasja, et ka väike rahvas võib olla suur, kui tal on olemas selliseid rahvuskultuurilisi aardeid ja traditsioone, mida nii mõnigi rahvas asjatult võib otsida oma hiiglasarvest või oma piiride avarusest.

Kinnitatakse jällegi oma usku eestlaste rahva plüsmisse ja eluvõimesse, ta kultuurilisse väärtusse ning rahvuslikusse üheslusesse, nii nagu esmakordselt ligi 76 aastat tagasi esimesel üldlaulupeol, kus ärkamisaja valmises murrangus ühesti sündis Eesti ühiskondlik mõte.

Järgides nende laulupäevade kirjeldusi, meie endi juhtivate tegelaste kõnesid ja Saksas riigivõimu esindajate tervitusi neil puhkedel, meenuvad tahmatult kolmveerand sajandit tagasi sündinud Jakob Hurda sõnad:

„Au, kuulsus, tarkus ja vägevus pole mitte üheainsa rahva eesõigus, ega ole teda Jumal ühele rahvale juba luues kaasa annud. Tema on igale rahvale saadav vara, kui aga rahvas ise teda tahab ja mõistab otsida.“

Lähtudes rahvuse olemasolust ja plüsmisest loomulikust ning jumalikust õigusest, ta igavesti arenevast ja säilvast elujõust ning kõigi kultuurirahvaste kõlblikest võrdsest, sõnastas see meie ärkamisaja suurmeister sel viisil esimesena eesti rahva ajaloolise kutsumuse ja tema elujõu salapärase ning ammendamatu allika, mida ükski teine ega miski peale tema enda ei suuda temalt röövida.

On seetõttu ka mõistetav esmakordselt Eesti laulupidudele sattunud välimaa muusikameeste ehtne hämmastus, sest ükski; teine kultuurirahvas pole seni tulnud toime kontsertlaulu ja üldse kunstmuusika arendamisega laiade rahvaste seas, mis võimast ulatuses ja sellise kõrge taseme juures. Mida mujal maailmas võib nautida pea-

miselt äravallitud ooperikooreid, mis suurimade lavadel, toimub väikeses Eestis kümnete tuhandete lauljate poolt vabas looduses, kes kõik on tavallised inimesed, pärit rahva kõigest kihidest, kel pole rakendatud mingit erilist kunstilist ettevalmistust, vaid ainult oma loomulik muusikaalust.

„Sel kummilisel rahval leidub ju igas külas kontsertkoori!“ ütles üks X üldlaulupeost osavõtnud ameerika muusikaasjatundja oma ajal „New York Timesi“ veergudel, kirjeldades edasi, kuidas sajad üle terve maa kokkuvõetud lauluseid ühinevad „suurimaks kontsertkooriks maailmas, mille võimas laul otse fantastilise jõuga tungib ka välismaalastest pealkuljale“.

Väärivad seetõttu meie avalikkuse silma tuntu ja tunnustust kõik meie seltskonnategelased ja muusikamehed nihiasti suuremais keskustis kui ka pisimas külakeseski. Hoolimata raskest ajast ja tõsiseist, hoolimata sellest, et nägime ühte meie rahva, nii ka laulu- ja pasunakoore read asja-möödunud vägivallas ja praeguses võitluses kohati täna hõredaks on jäänud, suudetud organiseeruda, ette valmistada ja kokku tulla nii rohkem arvulise, suudetud pakuda endiselt eesti laulukunsti kõrget taset. Ja paljudes kohtades lisandusid laulu- ja orkestritettekannetele puhtasti sed rahvatantsud, mis ikka rohkem ja rohkem näivad kujunevat meie laulupidude lahutamatuks osaks.

Sel viisil on esmärke, mis öieti asetati olude ennast edasiühtlased suurele üldlaulupeole, omelt saavutatud. Vabanimise rõõm leidis endale kanni avaldusvõime ja eestlane tunnetas julgustava selgusega, et tugevus ei peitu siiski mitte ainult arvulises enamus, vaid ka muude rahvuslike väärtustes.

Need otse pühakuil ilmaga kokkuleetud panid meid ühesti lootma sellesama Jakob Hurda sõnadega: „Vaimu suurus ei ole vägevusest, mis „õlgu teda kellelgi enam või vähem, kuipalju tahes, on igakord hinnalimeel, kui väline suurus maakrundi, hingede arvule ja poliitika väele, niisamuti nagu vaimu suurus keha suurus, mõistuse rusikast üle käib.“

On öeldud, et eestlased on endid rahvaks ja rahvuseks laulnud. Sellele on kindlasti väga palju tõtt. Jäagu vaba ja võimas eesti laul seepärast edaspidigi meie saatjaks meie töös ja võitluses, ni kaotustes kui võitluses. Aidaku ta ikka ja jälle meid liituda üheks sündmuseks ning üheks hingeks, nii nagu see on olnud põlvtest põlve. Kinnitagem koos laulukaga, et:

„Mehed jõudnud nõuab raudne sajan, nõuab julget ehurindamist. See, kes laulda suudab sellel ajal, laulab rahva vastset sündimist!“

E-ma

